

Viðmerking

Ein menningardepil fyri fiskaidnað og havbúnað

- hann nýttist ikki at bíða eftir sjálvstýrinum

Undir viðgerðini av figgjarløgtingslógini fyri 1999 var borið upp á mál eitt í-tökiligt uppskot um hvussu byrjast kann nú beinanvegin við tí arbeiðinum, sum øll kunnu og vilja ganga saman um: at økja um okkara vinnulugu úrtøku og okkara inn-tøkugrundarlag, so Føroyar kunnu vera eitt væl virkandi og sjálvbjargið samfelag.

Tá vit tosa um tørvinn á framsíggjandi tiltøkum, vil eg fegnast um, at ein ávisur hugur er til at stimbra nýggja granskning, ið skal vinna sameindu megina úr samfelagsvísindini og tí kunneikanum sum fólkíð hevir úr sínum dagliga lívi og yrki. Her hugsi eg um granskingsarmíðepilin fyri økismenning, sum er í um-búna at stovna. Tað skilst av tíðindaskrivi í bløðunum, at landsstýrið hevir jattað at stuðla hesum tiltaki við 2 mió. um árið.

Rokkur tann positivt vilj-in eisini til fiskaidnaðin og havbúnaðin? Vónandi ber hetta boð um broyttan hugs-unarhátt hjá landsstýris-manninum fyri útbúgving og granskning. Tí líka so nógv eg fegnast um viljan til at stuðla tí nýggja granskingsarmíðepilinum í Klaksvík, líka so nógv harmist eg um tað syndar-ligu víðferð ein annar útbúgvingarstovnur hevir fingið, sum átti at verið fjálgaður og mentur, men tvørturímóti hevir verið seigfíndur til eitt áhaldandi stríð fyri at yvirleva. Eg hugsi um Fiskivinnuskúlan í Vestmanna. Hann stendur við óbroyttari jättan fyri komandi ár, men ikki ein

króna er sett av til at rætta uppá tær fullkomiliga ótol-andi umstøður hann hevir húsast undir í árávís.

Øll vita vit hvussu avger-andi neyðugt og týðningarmikið tað er at viðka okkara vinnugrundarlag og um móguleikarnar fyri at menna nýggjar vinnur. Men vit vita, ella áttu at vita, at enn og nógv ár fram í tíðina er fiskurin størsta ríkidømi okkara. Og at størstu móguleikarnir fyri at viðka og økja okkara inntøkugrundarlag eru í at økja úrtøkuna úr fiskinum, at menna fiskaidnaðin til eina háprísvør-uframleiðslu.

Ikki ein króna brúkt til menning av fiskaidnaði Men so ótrúligt tað ljóðar, so leggja vit ikki í at brúka eina krónu uppá granskning ella menning í fiskafra-leiðsluni. Tað eru onnur sum undrast. Í Ársfrágreið-ingini hjá Føroya Ar-beiðsgevarafelag fyri 1997 verður sagt í brotinum um gongdina innan vinnugreinar-nar: "Í hesum sambandi loyva feløgini í Vinnuhúsi-num sær at undrast á, at eitt samfelag sum livir av at út-flyta matvøru, ikki hevir nakran stovn ella virki, ið burturav fæst við vør-menning". Tí soleiðis er tað. Eg havi tosa við ein mann á fiskasølu, sum hevir sagt mær at hann er tann einasti í landinum sum fæst við slíkt, men bert sum eitt hjáput, onkran tíma um vikuna. Meira tíð er ikki til tað. Hetta er veruleikin um hvussu stóran dent vit leggja á vør-menning í Føroyum - Tað er ikki so frægt at man tíansheldur bara

fylgir við, hvat ið hinir gera, kappingarneymarnir, norð-menn, íslendingar o.a. Tað sama er skilið við tøkniligu framleiðslumenningini.

Fyrirfyrirfærar orka ikki at figgja granskning og menning Men nú skal vendast í holuni. Ein fyrrverandi fisk-ivinnustjóri skriar í Dimmu t. 12.9.98: "Føroy-ska vinnuumhvørvið er soleiðis, at privatu feløgini hava lítila orku og sera av-markaðar móguleikar at figgja granskning og menning. Vit vita um stóran priv-at fyrirkur úttarlands, sum nýta milliardir og milli-ardir til at finna fram til nýggja framleiðslu. Tilfar upphæddir eru ikki tøkjar hjá okkum, og her kundi ein leiklutur verið hjá almenn-ari figging at figgja gransk-ing og menning, tað sum verður kallað nýskipan (innovation).... Henda gongd tekur tíð, men hon er avgerandi stöð við einum komandi burðar-dyggum føroyskum bú-skapi, sum klárar seg uttan at fáa pening frá øðrum."

Finnir rúm á figgjarløg-tingslógini fyri menning av tí vit liva av Lat okkum tí millum alt hitt sum pening-ur verður veittur til, finna rúm á komandi figgjarløg-tingslógini fyri teirri lutfals-liga lítu upphæddini sum skal til fyri at lyfta tann út-búgvingarstovnin, sum longu í dag hevir fortreyt-irnar, upp til ein framtíðar menningardepil fyri fiskai-dnað og havbúnað.

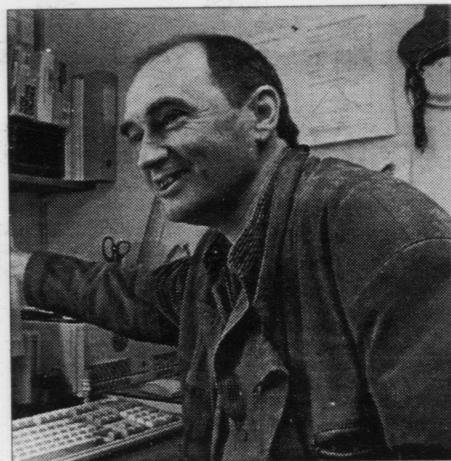
Hetta kundi eitt tókiligt uppskot fevt um: - Løgur í rúmligari hólsviðurskifti, eisini til serframleiðslu, eitt

"mini" flakavirki til undir-vising og royndir, og eina rakstrarjättan til nøkur fólk aftrat við serkunnleika.

So kundi fiskaidnaðar- og havbúnaðardepilin staðið fyri Framleiðslumenning, við at roynt nýggjan tekn-iskan útbúna, flakamaskin-ur, reinskeriskipanir, úrtøk-uskráseting, køli- og frysti-tækni, saltangarhættir, sund-urskering av flókum, flók-king, viging, royking av fiski o.s.v. Hann kundi staðið fyri kunning um og royndir við framtíðartækni innan fis-kaframleiðslu, tillaga kun-ningartækni til framleiðslu, skipa joint venture samstarv við framleiðarar av tækni og royndarkoyrt útgæðina á skúlanum, gjørt bestillings-arbeiði fyri virkini og virkir kundu koma á skúlan at gera royndir.

Vørmenning: gjørt royndir í samstarvi við marknaðar- og søluliðið. Útvíklad verandi vørur við t.d. snið, vekt ella pakking. Útvíklad og royndarkoyrt framleiðslur av nýggjum vörum. Og sjálvandi hevði ikki staðið á hjá skúlanum at fingið inntøkur av at selja tær lidnu vörurnar.

Førelíkamening: fis-ka-idnaðar- og havbúnaðardep-ilin kundi verið tann náttúr-ligi karmurin um munandi skeiðsvirksemi, við til-trongdum tilboðum sum ongastáðni eru í dag, til fólkíð í vinnuni, leiðarar, teknikarar og arbeiðsfólkíð annars. Eisini so at fis-ka-idnaðararbeiði kann gerast eitt fak, sum verður hægri í metum, júst við at standa móguleikar vera fyri at koma á fakliga og persón-

Hans Pauli Strøm, lögtingsmaður

liga mennandi skeið, fólk kunnu fáa prógv, eitt fak-bræv, og fáa betri arbeiðs-móguleikar sum serfrøð-ingar í fiskaarbeiði.

Til alivinnuna: Við lög-um í eitt "mini" sjógvannlegg og eina "mini" smoltstøð til undirvising og royndir, royndir við blóðging, kryv-ving, køling, pakking o.a., og framleiðslu- og vør-menning innan meirviðgerð av alifiski, kann ein slíkur fiskivinnu- og havbúnaðar-depil bjóða alivinnuni somu tilboð sum fiskaidnaðinum. Og eitt skeiðsvirksemi fyri alivinnuna, eins og fyri fis-ka-idnaðin.

Grannatjóðirnar hava langt síðani víðurkent tørv-in Ongin grund er at bíða eftir sjálvstýrinum at seta hetta í verk. Vit er bert ein spurningur um vit yvirhv-ur meina eitt einasta orð av øllum tosinum um hvussu neyðugt tað er at økja okk-ara inntøkugrundarlag. Hetta kann gerast uttan stór-vegis hóvasták, tí slíkir skúlar við slíkari útgæð er ikki annað enn hvat allar grannatjóðir okkara langt síðani hava víðurkent og sett á stovn, í Manisok í Grønlandi, í Hafna-fjørðinum í Íslandi, í Vardø

í Noregi, í Esbjerg í Dan-mark og meira víðfrevnandi í Scalloway í Hetlandi.

Hugflog og víðskyni skal spyrjast burturúr Fram-tíðar fiskaidnaðar- og hav-búnaðardepilin skal ganga á odda innan vitan og menning av fiskaidnaðinum og alivinnuni - vera framman-fyri - vísa á nýggjar móguleikar og gongdar leiðir. Innovation og kreativitetur, hugflog og víðskyni skal spyrjast burturúr og vera sereykenni fyri skúla og undirvising. Og berast inn í vinnulívið og alt samfelag-ið.

Tað er m.a. ein spurning-ur um prioriteringar á okk-ara figgjarlóg. Móguleikar-nir skuldu verið góðir. Knipur tað hjá landsstýris-manninum í skúlamálum, hevir vinnumálalandsstýr-ismaðurin pening, merktur til "ídnadarfremjandi endamál". Og fiskimálalandsstýr-ismaðurin somuleiðis, t. d. til "fiskivinnumenning á landi", har upphæddin skal hækkað úr 12 upp í 17 mió.

Hans Pauli Strøm, lögtingsmaður fyri Javnaðarflokkin

Lesarabrøv

Javnaðarflokkurin

Hóast Jóanes Nielsen nýliga hevir havið eina vælskrivaða grein um evnið, fái eg ikki frið, fyrr enn eg havi skrivað hetta.

Tíverri var javnaðarflokkurin stovnaður í Føroyum við danskari hjálpi, tí teir høvdu brúk fyri einum flókatingsumboði. (eg veit væl, at nakrir frælslyntir føroyingar eisini vóru við). Um danskarnir ikki tá komu uppí, høvdu vit sum øll onnur lond fingið ein javnaðarflokk, sum var føroyskur.

Nei, eg ætli ikki at fara og brigslast, bara vísa á hetta, tí tað sigur mær nakað um, hví javnaðarflokkurin er sum hann er í dag.

Síðan 1948 hevir javnað-

arflokkurin havið eitt sera lætt lív, eitt fjálgt lív.

Hin danski javnaðarflokkurin var altíð til reiðar at hjálpa teimum bæði so og so, aftur fyri fingur teir stemmuna í Fólkatínginum.

Eisini var javnaðarflokkurin teirra besta borgan fyri, at ríkisfelagsskapurin ikki var nervaður.

Eg veit væl, at henda myndin er teknað við fáum strikum, og sjálvandi royndi javnaðarflokkurin at reka ein dagligan politikk til gagns fyri Føroyar, men kom tað til skarpskering, og at teir vistu um eitt ella annað, sum vildi gagna Føroyum, men danir ikki vildu ganga við til, vóru teir ófórir at burturforklára tað. Tað

mátti ongantíð koma í ljós-mála, at nakað minus var tengt at ríkisfelagsskapin-um.

Javnaðarflokkurin í Føroyum, eins og í hinum Norðurlöndunum, hevir vant seg við, at tað vóru teir, sum stjórnaðu. Hetta var líkasum hevdvunnin rættur.

Nú hava hinir javnaðarflokkarnir skift ham og gera tað dagliga, hoyra vit í mið-unum.

Hin føroyski javnaðarflokkurin (ætlaði at skriva javnaðarflokkurin í Føroyum, men eg vil so fegin trúgva, at hann verður ein sjálvstøðugur flokkur) fekk rítt ikki bara gólvteppið undan sær, men alt gólvíð sum tað var.

Í minnir verður hevir grundin undir javnaðarflokkinum verið: heimastýr-isskipanin, blokkstuðulin og so tann heilagi bróður-skapurin millum báðar

flokkarnar.

Knappliga var hetta horvið frá einum tíma til ein annan.

Hinir javnaðarflokkarnir uttan um okkum hava tey seinastu nógvu árin broytt politikkin fyri at tekkjast veljarunum, men hesin javnaðarflokkurin hevir einki annað at krøkja seg í nú enn blokkin.

Ikki tí, valstríðið gekk væl, tað kláraði Jóanes Eidesgaard fint, sanniliga royndi hann at sláa á nýggjar streingir, og hann kom inn í Fólkatíngið og fekk sjei lögtingslimir valdar.

Hetta var væl klárað av einum flokki, sum hevði mist sjálvt grundstøðið at standa á.

Mangur mundi hava sam-kenslu við Jóanesi, soleið-is sum Nyrup var móti hon-um, tað hann kom niður á Fólkatíngið, somuleiðis hildu fleiri, at teir kundu

verið við til at gjørt lands-stýri, men nú sær tú tíverri, at tað hevði ikki borið til. So var einki hent. Skilja teir ikki, at teir tvíhalda um nakað, sum er farið? Sjálv-andi kunnu teir kanska fáa nakrar sambandsveljarar, men hvat skulu teir brúka tað til?

Var Jóanesar »sjálv-stýris« prát fyri valið berur taktikkur, ella eru javnaðar-veljararnir nú meira sam-bandskir enn sambands-veljararnir?

Men eitt tórvur tær ikki at gita um. Javnaðarflokk-urin fekk 4 nýggj lögtings-umboð.

Nú er tað ikki rætt longur at fella dóm yvir tey, og sláa tey yvir ein kamb, men at sita og hoyra teir triggjar nýggju menninar er, ja, tú trýr ikki tínum egnu oyrum. Ein av teimum tosar nú um, hví man ikki kann eita Sni-olv (Sniolvur). Her er øsku-

kalt, eri eg bangin fyri, men vónandi fari eg skeivur.

Landsstýrið má nú í frið og náðum halda fram við arbeiðinum. Og Javnaðar-flokkurin? Ja, skommin verður so hansara.

Steinbjørn B. Jacobsen
7.10.98